

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI**

**BUXORO VILOYATI PEDAGOGIK
MAHORAT MARKAZI**

**“HAYOT DAVOMIDA O‘ZINI-O‘ZI UZLUKSIZ RIVOJLANTIRISH
FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH: MUAMMOLAR VA
YECHIMLAR”**

xalqaro ilmiy-amaliy(offline-online) konferensiyasi

T O' P L A M I

**«ЭФФЕКТИВНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ НЕПРЕРЫВНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО САМОРАЗВИТИЮ НА ПРОТЯЖЕНИИ
ВСЕЙ ЖИЗНИ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ»**

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

**международной научно-практической(офлайн-онлайн)
конференции**

**“EFFECTIVE ORGANIZATION OF CONTINUOUS SELF-DEVELOPMENT
ACTIVITIES THROUGHOUT LIFE: PROBLEMS AND SOLUTIONS”**

international scientific and practical(offline-online) conference

PROCEEDINGS

BUXORO-2025-yil, 19-dekabr

4. Xalq ta'limi vazirligi (2024). *"Raqamli o'qituvchi" loyihasi hisobot materiallari*. Toshkent.
5. Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi (2023). *O'zbekiston ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish strategiyasi – 2030*. Toshkent.

UZLUKSIZ MALAKA OSHIRISH JARAYONIDA BIOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI

Xoldaraliyeva Nargiza Bahodirjon qizi

Andijon viloyati PMM, "Aniq va tabiiy fanlar metodikasi"

kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada biologiya fani o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish jarayonining mazmuni, shakl va sharoitlari ilmiy-nazariy asosda tahlil qilingan. Biologiya fanini o'qitish metodikasining pedagogik imkoniyatlari, didaktik tayyorgarlik bosqichlarining tarkibiy qismlari, noan'anaviy laboratoriya metodlari va topshiriqlarini moslashtirish hamda nazariy va amaliy bilimlarni animatsion va virtual shakllarda integratsiyalab o'qitish asosida takomillashtirilgan.

Kalit so'zlar: metodik tayyorgarlik, biologiya ta'limi, integratsiya, pedagogik innovatsiyalar, aqliy hujum, vizual vositalar

Аннотация: В данной статье проведён научно-теоретический анализ содержания, форм и условий процесса развития методической подготовки преподавателей биологии. Рассмотрены педагогические возможности методики преподавания биологии, структурные компоненты этапов дидактической подготовки, а также адаптация нетрадиционных лабораторных методов и заданий. Кроме того, процесс обучения усовершенствован на основе интеграции теоретических и практических знаний в анимационной и виртуальной формах.

Ключевые слова: методическая подготовка, биологическое образование, интеграция, педагогические инновации, мозговой штурм, визуальные средства.

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the content, forms, and conditions of the process of developing biology teachers' methodological training. It examines the pedagogical potential of biology teaching methodology, the structural components of didactic training stages, and the adaptation of non-traditional laboratory methods and tasks. Furthermore, the teaching process has been improved through the integration of theoretical and practical knowledge using animated and virtual formats.

Keywords: methodological training, biology education, integration, pedagogical innovations, brainstorming, visual aids.

Zamonaviy ta'lim taraqqiyotida o'qitish va o'qishni intensivlashtirishga bo'lgan talablar ahamiyatli darajada o'quv axborotlari hajmini ortib ketishi bilan bog'liq. Bunda o'zlashtirish sifatining yakuniy samaradorligi haqida unutmaslik zarur. Ta'lim jarayoni sifati va samadorligini ta'minlashda o'quv jarayonini texnologik jihatdan takomillashtirish, interaktiv texnologiyalardan foydalanish orqali elektron ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim amaliyotida interaktiv texnologiyalardan samarali foydalanish psixologik omillar tizimini mufassal egallash, subyektlar faoliyatini faollashtirish bilan uzviy bog'liq.

Biologiya darslarida tinglovchilarning mavhum tafakkur, mantiqiy fikrlash, tanqidiy baholash, qiyoslab tahlil qilish imkonini yanada takomillashishida turli subyektiv faollikni talab etuvchi interaktiv dasturiy vositalar orqali ta'limni tashkil etilishi katta ahamiyatga ega. Shuningdek, ta'limni didaktik o'yinlar ko'rinishida tashkil etilishi tinglovchilarda ijodiy tafakkurni, ichki faollikni, erkin muloqotga kirishish, o'z xulqini boshqarish, muloqot madaniyati va saviyasini o'zlashtirishiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Shaxs ma'naviyati, ruhiy olam ko'rinishlari, uning muloqati orqali namoyon bo'ladi. Sir emaski, bugungi kunda yoshlarni muloqot saviyasi, madaniyati orqali xissiy holatlarini bayon eta olish imkoniyatida qo'pol nuqsonlar ko'zga tashlanadi. Bu muammo yechimi esa, ularni ta'lim jarayonida o'z ustida ishlashlarini tashkil etish, o'zga shaxslarni va o'zini o'zgalar qarashlari (refleksiya) bilan baholay olishlarini yuzaga keltirish orqali hal etish mumkin. Bundan tashqari ta'limda shaxsiy xususiyatlarni e'tiborga olgan holda va ichki imkoniyatlarga ko'ra

turli usullarni qo'llanilishi, talabalarni turli vaziyatlarda faollik ko'rsatishlarini talab etilishi ulardagi ochilmay qolgan imkoniyatlarni, zabt etilmagan yangi qirralarni kashf etilishiga turtki bo'ladi Masalan, "Aqliy xujum" metodidan foydalanishda tinglovchilar avval o'zlashtirgan bilimlarini yangi vaziyatlarda qo'llab, bilimlarni kengaytiradi, aqliy faoliyat usullarini egallaydi.

Bizningcha "Golden mind" (oltin miyya) metodi mantiqiy fikrlashni, xotira, diqqat, idrok, xayol, nutq jarayonlari uzviyligini, tafakkur tezligi va nutqiy mahoratni mukammal darajasini namoyon etishni talab qiladi. Bundan tashqari hal etilayotgan muammo yechimiga qadar turli yondashishlar, ta'riflar keng qamrovli fikr yuritishga, o'z aqliy salohiyatini qay darajada ekanligini baholay olishga sharoit yaratadi.

Psixologik nuqtai nazardan, shaxs o'z qobiliyatlari va imkoniyatlarini qay darajada adekvat baholay olishi, uni jamiyatda faollik ko'rsatishiga, shaxslararo munosabatlar tizimiga oson kirisha olishiga, ichki salohiyatidan oqilona, samarali foydalana olishiga zamin yaratadi. Bundan tashqari bir xillikka yo'g'rilgan ta'lim mazmuni shaxs xotirasida kam ko'zg'alishlar hosil qiladi va shu bilan birga tasavvurlar tizimida assotsiativ bog'lanishlar uzviyligi ham faol bo'lmaydi. Ta'limdagi ma'lumotlar tizimi qanchalik yangi bo'lib, innovatsion texnologiyalar asosida uzatilsa o'zlashtirish jarayonining sifat darajasini oshishiga olib keladi. Ta'limda iloji boricha vizual vositalar, slaydlar asosida o'qitishni tashkil etilishi aniq, mavhumliklarsiz, mavjud bilimlar bilan bog'langan mustahkam tasavvurlar tizimida o'rin olgan tushunchalarni xosil bo'lishiga olib keladi. Ta'lim jarayonida bir muncha o'zaro aloqador fanlararo integratsiyani xosil qilinishi talaba ongida va tasavvurlari tizimida xosil bo'ladigan ma'lumotlarning saralanishini mumkin qadar tezlashtiradi. Natijada yangi ma'lumotlarni o'zlashtirish, mantiqan tushunib yetish va fikran muhokama qila olish imkoniyati kengayadi. Asosan yangi mavzuni ma'ruzalar singari og'zaki bayon qilinishida aynan yuqoridagi kabi usulga asoslanilsa, tinglovchilarda nafaqat o'zlashtirish faolligiga, balki qiziqish xissini hosil bo'lishiga ham erishiladi.

Tinglovchilarning shaxsiy faolligini oshirishda dars jarayonida psixologik ta'sir mexanizmlaridan ham oqilona foydalana bilish zarur. Masalan, o'qituvchi tomonidan dars davomida tinglovchilarda identifikatsiya (o'zgalar holatini xis qilish) holatini

vujudga keltirilishi ta'lim mazmuniga va o'qituvchi faoliyatiga nisbatan to'g'ri ongli munosabatni shakllantiradi. Shu bilan birga tinglovchining o'zi vaziyatni faol ishtirokchisiga aylanadi. Bu esa, biologiya fani doirasida boshqa qator fanlarning yutuqlaridan muvaffaqiyatli va samarali foydalanishni taqozo etadi.

N.L.Sungurova ta'limni axborotlashtirish sharoitida tinglovchilar axborot-kompyuterli faoliyatini psixologik-pedagogik jihatlariga to'xtalib, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim mazmuni, metodlari, uslublari va vositalarining o'zgarishiga olib kelishini ta'kidlaydi.

Axborot-kompyuterli muhit subyektning shaxsiy, kognitiv, boshqaruv faoliyati doirasida yangi psixologik o'zgarishlar manbai hisoblanadi. Shuni ta'kidlash joizki, o'qitish va o'qish jarayoni – bu tasavvur, diqqat, xotira, fikrlash, hissiyot va boshqa bilishga oid ruhiy jarayonlar, shuningdek, tajriba, motivatsiya va refleksiyalar maktabi. Ta'lim tizimida ko'p sonli interaktiv texnologiyalar, usullar va uslublarni yordamida ma'lumotlarni eslab qolish va undan kelgusidagi o'quv, pedagogik faoliyatida foydalanish, bilimlar sifatini oshirishga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim sifatini oshirish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish to'g'risida"gi qarori. — Toshkent, 2023.
2. Qodirov R., "Biologiya ta'limining metodik asoslari", Toshkent, 2022.
3. Karimova N., "Pedagogik mahorat va o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi", Toshkent, 2021.
4. UNESCO. Improving Science Education through Teacher Professional Development, Paris, 2020.
5. Abdullaeva M. "Zamonaviy ta'limda biologiya fanining o'rnini va ahamiyati." — Pedagogika va innovatsiyalar jurnali, №2, 2023.
6. Anderson R. & Krathwohl D. A taxonomy for learning, teaching and assessing. — New York: Longman, 2001.